

JAK POUŽÍVAT POČÍTAČOVÝ PROGRAM
ATLAS.ti
PŘI ANALÝZE KVALITATIVNÍCH DAT
MARTIN SEDLÁČEK

Smyslem následujícího textu je představit program jmenovaného workshopu, který, jak již název napovídá, je zaměřen na využívání počítačů (zvláště pak systému ATLAS.ti) při analýze a interpretaci kvalitativních dat. Co to vlastně ten ATLAS.ti je? V čem nám může být prospěšný? Než se dostanu k tématům a obsahu nabízené dílny, tak bych rád alespoň stručně nastínil, co se pod tímto netradičním označením skrývá a jaké možnosti nám tento program nabízí.

Jak již bylo předznamenáno, je systém ATLAS.ti (Archiv für Technik, Lebenswelt und Alltagssprache, <http://www.atlasti.de>) jedním z řady programů, který byl vyvinut pro účely kódování a interpretace kvalitativních dat. Jak ale upozorňují mnozí autoři (srov. např. Weitzman, Miles, 1995, Konopásek, 2005, aj.) ATLAS.ti nabízí mnohem více než jenom „běžné“ kódování. Program poskytuje neobvykle širokou řadu velmi účinných nástrojů, které badateli umožňují systematické organizování citátů, teoretických poznámek, navržených konceptů atd. Průlomovým nástrojem je speciálně upravený editor pomocí něhož lze graficky utvářet, dále upravovat a analyzovat logické vztahy (i hierarchické) mezi vytvořenými kódy. Velmi užitečná je i možnost zpracovávat nejen texty ale i grafická a zvuková data. V praxi to například znamená, že můžeme naskenovat ručně psané terénní poznámky, které uložené ve formě obrázku (JPG, GIF, BMP) můžeme označit a kódovat pro další potřeby analýzy. Program při vývoji do velké míry zohledňoval postupy a strategie zakotvené teorie autorů Glassera, Strausse a Corbinové. Z tohoto hlediska je využívání programu ATLAS.ti zvláště výhodné pro výzkumníky využívající tyto svébytné metodologické postupy. Program ale může posloužit každému, kdo chce využít počítače a jeho možností při zpracování kvalitativních dat. Hned na úvod je ale nutné připomenout, že program automaticky (sám o sobě) neprovádí interpretaci předložených dat a dokumentů. Tato složitá práce zůstává i nadále na badateli. Program ATLAS.ti, podle mého názoru, však může být v tomto často velmi náročném procesu výrazným pomocníkem.

Systém ATLAS.ti tedy, kromě dalšího, nabízí zejména:

- zpracování textových, grafických a zvukových dat,
- intuitivní možnost kódování,
- simultánní zobrazení textových segmentů v kontextu s kódy a poznámkami,
- vkládání neomezeného množství dokumentů, segmentů, kódů a poznámek,
- integraci všech relevantních materiálů (primárních textů, kódů, poznámek, atd.),
- možnost vytvářet pojmové mapy a jiné grafické sítě,
- hypertextové spoje,
- snadné vyhledávání kódů, poznámek, apod.,
- a mnoho dalších nástrojů

Záměrem naší dílny (workshopu) je nastínit některé z možností, které nabízí uživatelům při zpracování kvalitativních dat počítačový program ATLAS.ti, a tím účastníkům ulehčit začátky práce s tímto programem. Dílna obsahově navazuje na workshop dr. Šedřové „Rozbít a slepit: kódovací techniky v kvalitativním výzkumu“.

Cílem společné práce bude:

- uvedení do programu, digitalizace dat a její výhody,
- základní nastavení programu, založení projektu, příprava primárních datových dokumentů a práce s nimi,
- vytváření úryvků, základní kódování,
- tvorba memo-poznámek,
- pokročilejší kódovací postupy, tvorba konceptuálních schémat,
- ukázky různých podob hierarchie kódů – relace mezi kódy, rodiny kódů.

Veškeré činnosti budou probíhat s apelem na praktické využití poznatků při zpracování vlastních výzkumných projektů. V praktických cvičeních budeme využívat skutečné kvalitativní soubory a pracovat budeme přímo s programem ATLAS.ti. Součástí dílny bude i společná diskuse nad praktickými problémy, na které účastníci narážejí při zpracování dat.

LITERATURA:

ATLAS.ti: User's guide and reference.

Dostupné na <http://www.atlasti.com/downloads/atlman.pdf> (Staženo 10.12. 2005).

KONOPÁSEK, Zdeněk: *Aby myšlení bylo vidět. Nad novou verzí programu ATLAS.ti.* In Biograf (37) .

WEITZMAN, Eben. A., MILES, Matthew.B. (1995) *Computer programs for qualitative data analysis. A software sourcebook.* London: Sage publications. ISBN 0-8039-55-36-7